

1 april is steeds minder de dag waarop je je collega's om een plintenladdertje stuurt. Tegenwoordig is de aprilgrap vooral een marketingmiddel voor producten, goede doelen en media. En taal speelt daarbij nogal eens een belangrijke rol. Een inventarisatie.

Saskia Aukema en
Peter Burger

1 april, geen klinkers in je mail!

Taal in aprilgrappen

Ja hoor, Wim is erin getrapt. “Zijn jullie gek geworden?”, schrijft hij op 31 maart 2011 op de website van de Tilburgse afdeling van Trots op Nederland. “Politici bazelen al zo veel, moet dat nu ook nog in het Engels?” De partij had vlak ervoor bekendgemaakt de vergaderingen van de Tilburgse gemeenteraad vanaf dat moment alleen nog maar in het Engels te willen voeren.

Het is bepaald niet de enige aprilgrap dat jaar. Linkshandige beschuit (door Bolletje), de ontdekking van de fluitegel (door Natuurmonumenten en de Hema) ... er komt van alles voorbij. Alleen al *Wikipedia* heeft bij het lemma *1 april* zestien grappen verzameld uit 2011. En dat zijn andere grappen dan enkele decennia geleden – die zich vooral ook op een groter podium afspeelden.

■ OOIEVAARSKUITENVET

Wie wordt er bijvoorbeeld nog weleens uitgestuurd op fictieve voorwerpen als het plintenladdertje, een blik ooie-

vaarskuitenvet, de pneumatische stoelpomp, het moorkoppenzeefje of de map met zoekgeraakte stukken? Ooit was het een populaire bezigheid om op 1 april dat soort zogeheten fopdrachten te bedenken voor vrienden, familie en collega's. *Onze Taal* wist in 2002 bijna veertien pagina's te vullen met een inventarisatie van dergelijke onzinopdrachten. Maar ook toen al was de toon vooral nostalgisch van aard.

Natuurlijk zijn zulke grappen in de privésfeer niet helemaal verdwenen. Er zal voorlopig geen 1 april voorbijgaan zonder verwijzingen naar losse veters, open gulpen en vogelpoep in het haar, maar in het collectieve geheugen nestelen zich meer en meer de aprilgrappen die te horen zijn in de media.

■ TE MOOI OM WAAR TE ZIJN

Het is ook wel duidelijk waarom organisaties steeds beter nadenken over een aansprekende grap, en waarom ze de media daar zo gretig bij inschakelen:

gratis reclame is altijd meegenomen. Dus ook dit jaar vliegen de persberichten over mailen naar het verleden, koeien met vlekken in de vorm van reclame-teksten en levende mummies ons vast weer om de oren.

Vaak is de datum in combinatie met het te-mooi-om-waar-te-zijn-gehalte van de tekst een goede indicatie dat het een grap betreft, maar soms is het ook nodig om de taal ervan onder de loep te nemen op zoek naar subtiele aanwijzingen.

De grappenmakers stoppen er bijvoorbeeld expres spelfoutjes in. Neem nu de 1-aprilgrap in 1996 waarbij honderden Groningers voor de deur van het plaatselijke vervoersbedrijf stonden te wachten op een apparaatje waarmee ze de stoplichten op groen konden zetten. Ze hadden daarover gelezen in *De Gezinsbode*, het lokale sufferdje, dat de grap zelf bedacht had. En, zoals *Wikipedia* droog constateert: “De goede lezers hadden dit kunnen weten, want in het krantenartikel waren alle namen van de

raadsleden die voor of tegen hadden gestemd, fout geschreven (steeds één letter fout).”

■ GEBAKKEN LUCHT

Zodra er een naam valt, is het sowieso goed om even extra op te letten in persberichten die eind maart verschijnen. Als de honderden beleggers die dertien jaar geleden wilden beleggen in het bedrijf F/Rite Air de naam van dat nieuwe bedrijf (producent van gelukkigmakende geïoniseerde lucht) ook maar één keer hardop hadden uitgesproken, hadden ze vast wél doorzien dat die wel erg klonk als pseudo-Engels voor ‘gebakken lucht’. De grap werd eind maart 2000 uitgehaald door de beursite Iex.nl in de nasleep van het schandaal rond World Online, dat zich eerder die maand had voltrokken.

Maar vooral in Engelstalige landen bestaat de traditie om hints te verstoppen in namen. Zo bracht *The Guardian*, die de apriltraditie sinds jaar en dag koestert, op 1 april 2008 het nieuws dat de toenmalige Franse presidentsvrouw Carla Bruni-Sarkozy de Britse premier Gordon Brown van stijladviezen zou gaan voorzien. Dat artikel was geschreven door Frankrijk-correspondente “Avril de Poisson”, een naam die verwijst naar het Franse woord voor aprilgrap, *poisson d'avril* (letterlijk ‘aprilvis’).

Vaak speelt taal bij aprilgrappen meer dan alleen een bijrol. De grap van Trots op Nederland met zijn zogenaamde Engelstalige koers staat zeker niet op zichzelf. Hieronder een chronologisch, ongetwijfeld verre van compleet overzicht.

Britse adressering, 1977 Op de BBC spreekt een vakbondsleider zijn bezorgdheid uit over de nieuwe manier van postadressering. Het huisnummer moet van de overheid voortaan áchter het adres staan in plaats van ervóór. Dus niet langer ‘10 Downing Street’, maar ‘Downing Street 10’. Lastig voor de postbodes, zo vreest de vakbondsleider. Hij krijgt bijval van het Britse volk, dat het ook een belachelijke maatregel vindt. Maar natuurlijk had hij alles uit zijn duim gezogen.

Zonnig San Serriffe, 1977 In datzelfde jaar vinden de lezers van *The Guardian* in hun krant een zeven pagina’s dikke reisbijlage die geheel gewijd is aan de eilandstaat San Serriffe. Alle namen van plaatsen en personen hebben met typografie te maken. De hoofdstad heet Bondoni, de dictator generaal Pica. De twee hoofdeilanden zelf hebben de vorm van

een puntkomma. (*Sans-serif* is het Engelstalige woord voor ‘schreefloos’, een lettertype zonder dwarsstreepjes aan de uiteinden van de letters.)

Vermiste hardloper, 1981 De Britse *Daily Mail* meldt dat de organisatoren van de Londense marathon een Japanse deelnemer missen. De oorzaak wordt gezocht in de Japanse versie van de inschrijfbrief. Daarin stond niet dat het om een tocht van ‘26 mijl’ ging, maar een van ‘26 dagen’.

Graaf Tosti, 2002 Een paar dagen voor 1 april ontruikt Joep Habets, culinair medewerker van *NRC Handelsblad*, de

The Guardian maakt bekend alleen nog maar op Twitter te publiceren – “elk verhaal kan in 140 tekens worden verteld”.

Italiaanse graaf Tosti aan de vergetelheid. In tegenstelling tot de graaf van Sandwich, die eveneens zijn naam gaf aan een broodinnovatie, kent niemand het kleurrijke verhaal van graaf Tosti. In werkelijkheid komt *tosti* van het Italiaanse woord voor geroosterde sneden brood, dat verwant is aan het Engelse *toast*.

Verbod op msn, 2005 *Het Jeugdjournaal*, Nederlands kampioen geslaagde

1 april 1977: krantenbijlage over de ‘eilandstaat’ San Serriffe.

aprilgrappen, onderneemt actie tegen plannen van de overheid om msn’en te verbieden voor jongeren onder de veertien jaar. Hun Nederlands zou er volgens het toenmalige kabinet te veel onder lijden. Duizenden jongeren belden met een speciaal actienummer, waar zij tot hun opluchting te horen kregen dat het allemaal een grap was.

.fy voor Friezen, 2006 Friezen kunnen binnenkort .fy achter hun internetadressen zetten, zo kondigt de Stichting Internet Domeinnameregistratie Fryslân in 2006 aan. Net als iedereen uitgelachen is om deze grap, worden de internationale regels voor

dat soort lokale domeinen versoepeld. In 2012 maakt Mijndomein.nl bekend de extensie .frl wel degelijk te willen gaan aanbieden – geen grap dus. Volgend jaar moet die in de lucht gaan.

Het Blauwe Boekje, 2006 De website Kennislink.nl presenteert *Het Blauwe Boekje* als tegenhanger van het Witte en Groene Boekje. In die nieuwe spellinggids staan regels die zijn afgestemd op het gemak van de internet- en sms-gebruiker: geen lastig in te tikken apostrofs (in de blauwe spelling is het dus: *smsen* en *msnen*), minder hoofdletters (*de engelse taal*) en geen trema’s (*ideeen, kanoen*). Vierhonderd mensen tekenen in op een gratis exemplaar.

Sarkozy redt puntkomma, 2008 De Franse president Sarkozy stelt een commissie in om de bedreigde puntkomma te redden, meldt de Franse nieuwssite Rue89.com. In officiële stukken moet het leesteken voortaan op elke pagina minstens driemaal worden gebruikt.

Twitterkrant, 2009 *The Guardian* – ja, weer die krant – maakt bekend alleen nog maar op Twitter te publiceren, wat kosten bespaart en “volgens experts kan elk verhaal in 140 tekens worden verteld”.

Dieronvriendelijke taal uit Van Dale, 2010 De Dierenbescherming dringt er bij uitgeverij Van Dale op aan dat

1 april 2006: website Kennislink.nl presenteert *Het Blauwe Boekje*.

dieronvriendelijke taaluitingen uit de onlineversie van het woordenboek verwijderd worden. *Een stok hebben om de hond mee te slaan* eindigt in een bijbehorende internetverkiezing als meest dieronvriendelijke uitdrukking.

Zachte g ongezond, 2010 Het Meertens Instituut ontdekt dat mensen met een harde g minder vaak ziek zijn dan sprekers met de zachte variant, doordat die harde, raspende luchtstroom “een hygiëniserend effect op de bovenste luchtwegen” heeft. Het Genootschap Onze Taal biedt gratis cursussen aan om mensen van hun zachte g af te helpen; zo’n 150 mensen tekenen erop in.

Engeland doet de z in de ban, 2010 De Engelse spellingcommissie besluit de lastige letter z te vervangen door een s (bijvoorbeeld in *visualize*; dat wordt *visualise*) of door een x (*zero* wordt *xero*). Op de site *DailyWritingTips* komen ruim tweehonderd reacties binnen van mensen die het spel veelal meespelen en zich zogenaamd bezorgd afvragen of ze echt in “New Zealand” moeten wonen.

Google, Google en nog eens Google, 2010-2012 Als één bedrijf de 1-aprilgrap heeft ontdekt als marketinginstrument, dan is het Google wel. Het innovatieve karakter van het bedrijf blijft niet beperkt tot de realiteit. Zo kwam het bedrijf de afgelopen jaren met uitvindingen als een vertaaldienst voor honden en katten, een jargon-‘bot’ om vakjargon te vertalen voor mensen die net ergens komen werken, een morsetoetsenbord voor Japanners en een gebarenmodus in de Google-e-maildienst Gmail, waarmee je bijvoorbeeld met een postzegel-plakbeweging een nieuw bericht kunt versturen. En dan was er in datzelfde Gmail juist ook nog een storing. In 2010 konden e-mails om die reden tijdelijk geen klinkers weergeven.

Mensen met een harde ‘g’ zijn minder vaak ziek dan sprekers met de zachte variant.

Streektaal en Nederlands verwisseld op radio, 2011 Het programma *Mid-dagpost* op de West-Vlaamse Radio 2 kondigt aan voortaan *Noenepost* te heten. De aflevering op 1 april verloopt een heel uur lang in het West-Vlaamse dialect. Direct erna worden internetgroepen opgericht om het project te herhalen, maar het blijft bij die ene keer.

Omrop Fryslân zendt diezelfde dag juist twee uur in het Nederlands uit, maar de Friese luisteraars zijn minder gecharmeerd van de omschakeling. Hoofdredacteur Jan van Friesland (geen grap) haast zich aan de woedende Friezen uit te leggen dat het niet serieus bedoeld was.

Stem Darth Vader geliefd, 2012 Uit onderzoek van TomTom blijkt dat de stem van Darth Vader (de zwaar ademende slechterik uit *Star Wars*) in de auto het geluksgevoel van baby’s met 68% vergroot. Bij het horen van de stem van het vriendelijke *Star Wars*-karakter Yoda zouden baby’s op de achterbank juist vaak in huilen uitbarsten. ■

Meer voorbeelden van taal in 1-aprilgrappen of grappen over taal? Geef ze door via redactie@onzetaal.nl. Zie ook ons dossier op www.onzetaal.nl/aprilgrappen.

Vijf tips voor een geslaagde 1-aprilgrap

- 1. Stop kleine hints in de namen die je opvoert.** Doe het als: het aangekondigde BBC-programma over (zogenaamd) vliegende pinguïns, waarvan alleen al de trailer de Britten in 2008 in de ban hield. De filmmaker? Dat was “Prof Alid Loyas”, een anagram van *April Fools’ Day* (de Engelse naam voor ‘1 april’). Ook gesignaleerd: namen met omkeringen (Lirpa Loof) of namen die je hardop moet uitspreken voor het effect, zoals Jurgen Fallforit (‘You’re gonna fall for it’ – je zult erin trappen) en mevrouw Verheul (klinkt als ‘Verhul’).
- 2. Bij de datum ‘1 april’ gaan alle alarmbellen af; spreek in de aankondiging liever van ‘morgen’ of iets dergelijks.** Doe het als: de *Goudse Post*, die Goudenaars twee jaar geleden wilde laten demonstreren tegen het zogenaamde plan het Goudse stadhuis te verscheppen naar een Europees themapark in Korea: “De cultuurhistorische verenigingen roepen alle Gouwenaars op om vrijdagavond om 20.00 uur bijeen te komen.” 1 april viel in dat jaar inderdaad op vrijdag.
- 3. De meeste mensen vinden beledigingen en angst voor geweld niet grappig.** Doe het niet als: grappenmakers in Lochem, 2011, die een verdacht pakketje plaatsten bij een voormalige synagoge. Niet alleen de Explosieven Opruimingsdienst moest eraan te pas komen, ook werden buurtbewoners geëvacueerd. Doe het ook niet als: de Haagse VVD-fractie, die in 2012 voorstelde uitkeringsgerechtigden uit de spits te weren om plaats te maken voor mensen die wél hun steentje bijdragen aan de economie.
- 4. Werk samen.** Doe het niet als: Onze Taal in 2002. Onnadrukkelijk, als een van de dagelijkse ‘taalnieuwjes’, brachten we dat jaar op de website het bericht dat een bepaalde commerciële zender alle buitenlandse tv-programma’s voortaan zou nasynchroniseren omdat mensen niet meer lezen. Dat de zender daar niet van op de hoogte was gesteld, was niet alleen minder chic, het was ook niet erg slim. Samenwerking met de andere instellingen versterkt de geloofwaardigheid enorm. Doe dus wél als: Diergaarde Blijdorp en de Nederlandse Vegetariërsbond, die in 2008 bekendmaakten dat de roofdieren in Blijdorp op vegetarisch dieet gingen. Een deskundige deed in het radioprogramma *Vroege Vogels* – ook in het complot – de achtergronden daarvan uit de doeken. Overtuigend? Ja, *de Volkskrant* trapte erin en nam het bericht op.
- 5. Draai het eens om: introduceer rond 1 april iets wat alleen maar op een grap lijkt.** Doe het als: Google, dat 1 april 2004 bekendmaakte dat het zou beginnen met de e-maildienst Gmail. Die was gratis én bood een hele gigabyte aan opslagruimte – een in die tijd ongekende capaciteit; bijna te mooi om waar te zijn, dus. Maar inmiddels weten we dat het bepaald geen grapje was: ruim 400 miljoen mensen maken tegenwoordig gebruik van de dienst.